

ВИСТУП РЕКТОРА МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

УДК 378.4(477.6-2Мар):001.89«2013/2014»(045)

Балабанов Костянтин Васильович, доктор політичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, ректор МДУ

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ МДУ У 2013 РОЦІ І ЗАВДАННЯ НА 2014 РІК

Науково-дослідна робота в МДУ спрямована на забезпечення розвитку фундаментальних та прикладних досліджень з використанням багатоканального фінансування (у тому числі з використанням можливостей, які надає входження України в міжнародний науковий простір), пошук нових форм наукової співпраці з установами, організаціями і підприємствами, розвиток науково-дослідної та інноваційної діяльності викладачів, аспірантів і студентів. Наукові дослідження в МДУ проводяться в рамках 4 пріоритетних тематичних напрямів: розвиток і впровадження новітніх технологій у неперервній професійній освіті; правові науки; світове господарство та міжнародні економічні відносини; розробка та впровадження новітніх технологій соціальних комунікацій.

Протягом 2013 року в МДУ виконувалася робота над 22 науково-дослідними темами, в тому числі 5 – за рахунок держбюджетного фінансування (обсяг фінансування на 2013 рік — 577, 7 тис.грн.). В МДУ широко використовується такий важливий шлях підтримки й розвитку науки, як кафедральні науково-дослідні роботи, що виконуються в рамках робочого часу викладача. Їх загальна кількість у 2013 році становила 17 робіт.

Зростання кадрового потенціалу університету безпосередньо пов'язане з ефективною роботою власної аспірантури, яка успішно розвивається в МДУ з 2005 року і сприяє якійсній підготовці науково-педагогічних кадрів. Сьогодні в аспірантурі університету за 11 науковими спеціальностями продовжують навчання 81 аспірант і здобувач. Ефективність роботи аспірантури МДУ у 2013 році становила 40 %.

Атестацію науково-педагогічних кадрів в університеті протягом 2013 року забезпечували дві спеціалізовані вчені ради із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук, у яких у 2013 році відбувся захист 23 кандидатських дисертацій, з них 13 – викладачами та аспірантами МДУ.

Досить високий показник щодо захисту викладачами і аспірантами дисертаційних робіт свідчить про плідний розвиток науково-дослідної роботи в МДУ. Протягом 2013 року викладачами та аспірантами університету було захищено 4 докторські та 19 кандидатських дисертацій. Слід зазначити, що динаміка захисту викладачами дисертацій протягом останніх років залишається позитивною. Досягненню таких показників сприяє багаторічна та плідна співпраця університету з провідними класичними університетами на науково-дослідними установами, де також здійснюється захист кандидатських і докторських дисертацій науково-педагогічних працівників та аспірантів МДУ (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Харківський національний університет імені В. Каразіна, Донецький національний університет, Інститут політичних та етнопольських досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України, Інститут економіко-правових досліджень НАН України та ін.). Факт захисту дисертацій у провідних вітчизняних установах свідчить про якість та ґрунтовність підготовлених дисертаційних робіт викладачами Маріупольського державного університету.

Викладачі університету стають стипендіатами, лауреатами, переможцями конкурсів державного, всеукраїнського, міжнародного рівня; отримують почесні грамоти та подяки Донецької обласної державної адміністрації, Донецької обласної ради, Маріупольської міської ради. У 2013 році переможцем Донецького обласного конкурсу «Молода людина року» у номінації «Молодий вчений року» став к.політ.н. Трофименко М.В. Відзнакою

голови Донецької облдержадміністрації за підсумками обласного конкурсу «Кращий молодий вчений» нагороджено к.і.н. Арабаджи С.С.

Щорічно молоді вчені університету стають стипендіатами Кабінету Міністрів України. У 2013 році дану стипендію отримували молоді науковці Дубенюк-Панайотопулу Я.А., Дегтеренко А.М. та ін. Крім того, стипендію Донецької обласної ради для особливо обдарованих учнів, студентів і аспірантів отримала Осипенко К.В. (аспірантка спеціальності 08.00.02 – Світове господарство і міжнародні економічні відносини).

За результатами наукових досліджень викладачами університету за 2013 рік опубліковано 1352 наукові статті та науково-методичні розробки. Щорічно динаміка публікацій викладачів поступово зростає. Загальний обсяг наукових та науково-методичних видань становить 985,1 друкованих аркушів. Результати досліджень викладачів знайшли втілення у 114 статтях, опублікованих у зарубіжних наукових виданнях. За 2013 р. науковцями університету за результатами наукових досліджень опубліковано 33 монографії, 77 підручників та навчальних посібників, з яких 10 отримали гриф МОН України.

Матеріали кандидатських і докторських дисертацій викладачів, основні положення монографій, наукових статей, виступів на конференціях стають теоретичним підґрунтям для розробки багатьох навчальних курсів, впроваджуються в діяльності підприємств і організацій. Наукові дослідження викладачів університету проходять апробацію на науково-практичних конференціях різного рівня. Щорічно близько 200 викладачів МДУ беруть участь у наукових заходах різного рівня.

В університеті успішно діють наукові школи: з теорії міждержавного та регіонального співробітництва; з дошкільної освіти; фундаментальних наукових досліджень у сфері конституційного та муніципального права, порівняльного правознавства; з історіографії історії України; з проблем інформаційної політики та соціального інжинірингу; з теоретичних та практичних аспектів еколого-правової охорони українських лісів.

Протягом 2013 року було проведено 15 науково-практичних конференцій різного рівня: 5 міжнародних, 6 – Всеукраїнських, 2 науково-практичні конференції міського рівня, 1 щорічна підсумкова науково-практична конференція для студентів МДУ, 1 щорічна підсумкова конференція викладачів МДУ.

В університеті продовжується випуск наукових видань, внесених до переліку наукових фахових видань України, а також видається збірник наукових праць «Актуальні проблеми науки та освіти» (за матеріалами щорічної підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ) і збірники матеріалів, що видаються за результатами проведення щорічних міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій («Україна і світ: проблеми історії»; «Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір»; «Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики»; «Сучасні технології управління туристичним та готельно-ресторанним бізнесом»; «Проблеми формування інформаційної культури особистості»).

Важливим напрямком роботи в університеті є включення видань МДУ до міжнародних наукометричних баз. В університеті здійснюється видання наукового журналу «Вісник МДУ. Серії: «Філологія», «Право», «Історія, політологія», «Філософія, культурологія, соціологія», «Економіка», всі серії якого включено до міжнародної наукометричної бази даних Index Copernicus (Республіка Польща). У 2013 році МДУ підписано договір з Міжнародною наукометричною базою РІНЦ (Російська Федерація) щодо розміщення всіх серій наукового збірника «Вісник Маріупольського державного університету». Електронні версії Вісника МДУ передаються до наукової бібліотеки університету, Національної бібліотеки ім. Вернадського тощо.

Результатом цілеспрямованої роботи кафедр університету є динамічний розвиток

студентської науки в МДУ. Координує науково-дослідну роботу студентів Рада з науково-дослідної роботи студентів, аспірантів та молодих учених. Усього в університеті працює 50 наукових гуртків, у яких беруть активну участь понад 1600 студентів.

МДУ є базовим ВНЗ з проведення II етапу Всеукраїнської олімпіади з новогрецької мови та зі спеціальності «Міжнародні відносини», а також Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних і гуманітарних наук (з новогрецької мови та літератури). Щорічно студенти МДУ посідають призові місця на Всеукраїнських олімпіадах та конкурсах. Переможцями Всеукраїнської олімпіади за різними напрямками у 2013 році стали 5 студентів МДУ. Переможцями Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт, який щорічно проводиться Міністерством освіти і науки України стали 7 студентів МДУ.

Традиційно студенти МДУ беруть активну участь у науково-практичних конференціях різного рівня, понад 1700 статей та тез наукових доповідей публікується ними протягом навчального року. Результати своїх наукових досліджень студенти презентують під час Декади студентської науки, яка щорічно проходить в університеті.

За вагомі результати в науковій, громадській діяльності та відмінне навчання понад 30 студентів відзначені іменними стипендіями Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Донецької обласної ради, Маріупольської міської ради, стипендіями ім. І. Кураса, ректора МДУ, зарубіжних партнерів університету тощо.

Значну роль у вдосконаленні організації доступу користувачів до інформації, інформаційному та документальному забезпеченні навчально-виховного та наукового процесів університету відіграє наукова бібліотека МДУ, в роботі якої активно використовуються новітні інформаційні технології, автоматизація бібліотечних процесів. Сьогодні бібліотека МДУ має локальну розширену мережу, вихід до Інтернету, можливість представляти свої електронні ресурси у світових інформаційних мережах, надавати інформацію віддаленим користувачам. Бібліотека МДУ активно бере участь у всеукраїнському корпоративному проєкті створення Зведеної бази даних з питань освіти, педагогіки, психології (ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського), продовжує співпрацю з Національною бібліотекою України ім. В.І. Вернадського у формуванні бази даних «Наукова періодика України», а також у проєкті «Електронний каталог періодичних видань м. Маріуполя».

Узагальнюючи результати 2013 року, ще раз необхідно зробити акцент на тому, що важливою умовою розвитку науки в університеті є подальше вдосконалення системи підготовки науково-педагогічних кадрів. Тому завданнями на 2014 рік стануть подальший розвиток системи планування руху науково-педагогічних кадрів, у тому числі шляхом залучення обдарованої молоді, вдосконалення системи звітування та рейтингового оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників; розвиток умов для ефективної підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації через розвиток власної аспірантури, а в перспективі й докторантури, організацію стажувань викладачів тощо; створення сприятливих умов (у тому числі за рахунок заходів матеріального та морального стимулювання) для продовження наукових досліджень вченими університету, формування резерву для навчання в докторантурі установ НАН України, галузевих академій та провідних ВНЗ України.

Важливим завданням є забезпечення підвищення якості та ефективності виконання держбюджетних науково-дослідних робіт (НДР), НДР позабюджетного фінансування, НДР, які зареєстровані в УКРІНТЕІ, та НДР, що виконуються в межах робочого часу викладачів; забезпечення виконання конкурентоспроможних наукових розробок і впровадження їх у навчальний процес та виробництво з урахуванням вимог економічного та соціально-культурного розвитку українського суспільства, збільшення обсягу науково-дослідних робіт, в т. ч. спільних із зарубіжними університетами та міжнародними установами; розширення каналів фінансування науково-дослідної роботи МДУ.

Безумовно, активний розвиток міжнародного співробітництва вимагає забезпечення розвитку напрямів наукової діяльності структурних підрозділів МДУ, створених спільно з міжнародними установами і закордонними університетами: Інститутом українсько-грецької дружби та елліністичних досліджень, культурними центрами, Регіональним центром європейської інформації, Представництвом Європейської організації публічного права тощо.

Таким чином, заходи щодо реалізації вище поставлених завдань дозволять забезпечити протягом 2014 року здійснення роботи, спрямованої на подальшу підтримку умов для когнітивної (пошукової) активності, проведення якісних досліджень, науково-педагогічного зростання викладачів та співробітників, направити їх роботу на подальшу інтеграцію освіти і науки, підсилення впливу науки на вирішення завдань освіти і виховання, збереження і зміцнення визначального характеру науки в розвитку суспільства, культури, економіки.